

Rouva rahtilaivojen matkassa

Kyllikki Villa on seilannut rahtilaivoilla maailman meriä yli 35 vuotta. Matkustaminen on ollut hänelle tietoinen valinta, eräänlainen protesti paikallaan polkevaa elämää vastaan. – Omaisuuden kerääminen ei ole koskaan kiinnostanut minua, enemmän olen sijoittanut matkoihin ja muistoihin.

Tapaamista ei ole ehtinyt kuluu montakaan minuuttia, kun **Kyllikki Villa**, 80, ottaa jo esille maapallon. Sormi siirtyy kotimaan kamaralta valtameriä pitkin satamasta toiseen ja päättyy pallon toiselle puolelle, Etelä-Amerikan mantereelle. Sieltä taival jatkuu Panaman kanavan ja Skotlannin kautta takaisin Suomeen.

Reitti on sama kuin Villan seitsemän vuotta sitten tekemällä matkalla, jonka vaiheita hän kuvaa uudessa kirjassaan *Vanhan rouvan lokikirja* (Like 2004). Kirjallisuuden kääntäjänä elämäntyönsä tehnyt Kyllikki Villa on löytänyt rahtilaivoista ihanteellisen työympäristön, jossa on mahdollista vapautua kiireestä ja kalenterista ja elää auringonnousujen ja -laskujen mukaan.

Idean rahtilaivoilla matkustamisesta Villa sai 1960-luvulla kuultuaan, että se oli edullisin tapa matkustaa Eurooppaan.

– Toimin kolme vuotta WSOY:n pääjohtajan sihteerinä, mutta ajatus työskentelystä kahdeksasta neljään lopun elämäni ei kiehtonut. Työmoraalilleni sopii paremmin, että teen työni oman rytmini mukaan. Ja niin minä, viisivuotiaan lapsen yksinhuoltaja, heittäydyin vapaaksi suomentajaksi ja lähdin tyttärenti ja käännöstyön kanssa rahtilaivalla Gdanskiin.

Kokemus oli kaksikosta niin mukava, että Kyllikki Villa suunnisti seuraavana kesänä Suomen Höyrylaivayhtiön tiedustellakseen mahdollisuuksia seilata maailmalle. Siitä käynnistyi antoisa ura rahtilaivojen huomassa. Alkuvuosina matkoille osallistui aina myös **Saara**-tytär.

– Olen usein pohtinut, miten paljon tapani ihmetellä maailmaa mahtaakaan olla peräisin siitä, että aloin matkustaa lapsen kanssa ja katsoa asioita hänen kauttaan. Olisikohan koko matkustamisen ilo edes kehittynytkään samalla tavalla ilman lasta?

Kyllikki Villa luonnehtii itseään vaihtelunhaluiseksi ihmiseksi, joka haluaa omaisuuden sijaan kerätä elämyksiä ja sykähdettäviä muistoja.

– Minulle matkat ovat rutiinista irrottautumista ja protesti paikallaan polkevaa elämää, kulutusvimmaa ja omaisuuden keräämistä vastaan. Samalla ne ovat matka syvään yksinoloon. Ihmiset kuvittelevat minun kiitävän iloisena ja hurjana pitkin maailmaa, mutta tosiasiasa kyse on suurelta osin ikävän, yksinäisyyden ja epävarmojen tilanteiden kohtaamisesta.

Valtamerillä seilattaessa on myös kehittynyt kunnioitus maapalloa kohtaan.

– Minusta on hyvin arveluttavaa, että poliittiset päättäjät ja liikemiehet sukkuloivat lentäen mannerten välillä ja tekevät kansoja koskevia päätöksiä ymmärtämättä etäisyyksiä saati maiden välisiä eroja. On luonnotonta siirtyä kulttuurista toiseen muutamassa tunnissa ja olettaa, että kaikki toimii samalla tavalla kuin kotimaassa, Kyllikki Villa sanoo ja kertoo tarinan intialaisesta miehestä, joka saapui lentäen Yhdysvaltoihin.

– Pari ensimmäistä päivää hän oli täysin passiivinen, jolloin lähiympäristö huolestui: mikä nyt on? Silloin mies kertoi odottavansa, että hänen sielunsa ehtii mukaan.

Vahvaa happea

Paitsi virkistäviä elämyksiä, Kyllikki Villa on matkoiltaan hankkinut myös erinomaisen kunnon.

– Miten paljon olenkaan saanut hengittää puhdasta, vahvaa happea, joka saattaa olla syy siihen, että olen vielä näin vanhana näin terve. Olen kävellyt paikoissa, joita ei liikenne eikä teollisuus ole päässyt saastuttamaan. En ymmärrä, mikseivät lääkärit messua siitä, millainen merkitys puhtaalla ilmalla on terveydellemme? Puhdas ilma pitäisi olla yksi ihmisen perusoikeuksista! Myös keinuvalla tasolla käveleminen on Villan mukaan erinomaista jumppaa. Hän nimeää laivakävelynsä esikuvaksi tohtori Ensio Hiitosen, joka matkusti samassa laivassa, pienessä Kapitan Kansissa, Helsingistä Gdanskiin vuonna 1965.

- Hän käveli joka päivä laivan kantta edestakaisin, myös sateella. Näin teen minäkin. Seilatessani suomalaisella Pallas-laivalla Haifaan ja takaisin minulle vähän naureskeltiinkin, kun patikoin kannella ja ravasin rappuja ylös ja alas. Kotisatamaan palatessamme laskin kuukauden aikana kertyneen saldon: 40 kilometriä!

Vaikka valtaosa Villan vuosien varrella tapaamasta laivahenkilökunnasta on ollut ystävällistä, hän muistuttaa matkustajien olevan rahtilaivoissa miehistön vaivana. Siksi hän ei koskaan esimerkiksi mene kutsumatta komentosillalle.

- Se on minun tapani osoittaa kunnioitusta kapteenia ja laivan henkilökuntaa kohtaan. Puolalaisissa laivoissa koin miehistön ottavan tiettyä välimatkaa minuun ja muihin matkustajiin, ehkä poliittisena muistona ajoista, jolloin ulkomaalaisten kanssa puhumista pidettiin arveluttavana. Se saattoi johtua myös kielitaidottomuudesta. Tilanteissa, joissa yhteistä kieltä ei ole, puolalaiset sulkeutuvat helposti, kun sen sijaan italialaiset ja kreikkalaiset suorastaan innostuvat joutuessaan selvittämään asioita kiertoteitse.

Pako voi olla viisasta

Kyllikki Villa muistuttaa, ettei rahtilaivalla matkustaessa voi koskaan laskea tarkkojen aikataulujen varaan. Mitä tahansa voi sattua: sääolosuhteet muuttuvat tai satamatyöläiset ryhtyvät yllättäen lakkoon.

- Matkustaessani kerran Etelä-Amerikkaan mukana oli nuori ranskalainen tyttö, joka oli sopinut tapaamisesta Ecuadorin Quitossa tietyksi päiväksi. Juutuimme joelle odottamaan satamaan pääsyä, ja hän oli kuin leijona häkissä. Nykyajan ihmiset olettavat kaiken sujuvan sekunnilleen, ja kyky sietää epävarmuutta ja yllättäviä muutoksia on vähentynyt. Kiire on sekin eräänlainen tauti.

- Jotkut saattavat tulkita matkat eräänlaisiksi paoiksi. Mutta kuten eläimille, myös ihmiselle pako voi toisinaan olla se kaikkein viisain vaihtoehto. Paon voi myös nähdä myönteisenä asiana, keinona etäännyttää itsensä satuttavista asioista ja antaa mahdollisuus toipumiselle. Itseensä meneminen on eräs tapa hoitaa mielenterveyttään, Kyllikki Villa sanoo.

Hän kertoo alitajunnan saavan parhaiten äänensä kuuluviin juuri ennen nukahtamista.

- Tietoiset kunnianhimit hiljenevät ja torjutut asiat tulevat tietoisiksi: se mitä eniten haluan. Paradoksaalista, mutta minusta tuntuu kuin olisin iltakonjakin ja unilääkkeen jälkeen selvimmilläni.

- Matkalla ihminen joutuu kasvokkain myös omien mielialojensa kanssa. Välillä olo on energinen, välillä apeus vie voiton. On luonnollista, että elämässä on rytmi. Mutta kesto-onnellisuutta tavoittelevat ihmiset eivät kestä edes yhtä surullista päivää, vaan alakulon hetkellä he ampaisevat hakemaan lääkettä. Nykyihmisten masennus voi osin johtua siitä, että moni valitsee mieluummin mukavan ja passiivisen tien kuin näkee vaivaa tavoitteidensa eteen.

Pakkaaminen jännittää

Kysymykseen peloista Kyllikki Villa pudistaa päätään. Enemmän hän puhuu ahdistuksesta ja jännityksestä.

- Melkein kaikki pelot, jotka ovat nimettävissä, on mahdollista hallita. Jos ihminen pelkää jotakin tiettyä asiaa kuten haaksirikkoa, lentokoneen putoamista tai tautia, hän jo rationalisoi tilanteen. En pelkää matkustamista, mutta kulkuvälineiden vaihtoon liittyvä tavaroiden pakkaaminen ja purkaminen jännittää. Muistanko kaiken? Toisinaan tunnen ahdistusta, koska olen tavallista tietoisempi ihmisen hauraudesta ja alttiudesta vaaroille, Kyllikki Villa sanoo.

Vastoinkäymisiin hän suhtautuu huumorintajulla. Ja vaikka hankaluudet aina keljuttavat matkalla, myöhemmin niitä voi muistella nauraen ystävien kanssa.

- Mitä vanhemmaksi olen tullut, sitä paremmin olen tajunnut, miten huomaavaisia ihmiset ovat kaikkialla maailmassa. Minua on aina autettu joka paikassa. Mutta hyvät, avuliaat ihmiset eivät ole median mielestä uutisen arvoisia. Vain pahoista teoista kerrotaan suurin otsikoin.

Kirjassaan Kyllikki Villa kertoo lämpimän sanoin Danielista, chileläisestä taksinkuljettajasta, johon hän tutustui kymmenen vuotta sitten turhauduttuaan länsimaisten turistien kyynisyyteen.

- Meitä oli joukko eläkeikäisiä ihmisiä, mukana myös saksalainen pariskunta, jonka rouva oli hyvin dominoiva. Tarkoituksenamme oli lähteä Valparaisosta bussimatkalle Santiagoon. Jo matkalla linja-autoasemalle saksalaisrouva paasasi, miten paikalliset taksinkuljettajat aina

petkuttavat ja vaativat turisteilta liikaa rahaa.

- Minusta ihmisiin pitää voida luottaa. On parempi tulla petetyksi kuin olla koko ajan epäluuloinen muita kohtaan. Santiagoon tultuamme päätin ottaa yksin taksin tutustuakseni kaupunkiin. Autossa esittelin itseni ja kerroin mitä tahdoin: katsastaa nähtävyydet, silmäillä käsityöläisten tuotteita ja syödä lounasta yhdessä kuljettajan kanssa jossakin mukavassa ja kohtuuhintaisessa ruokapaikassa. Näin löysin Danielin, joka oli erinomainen seuralainen, kertoi perheestään ja avasi minulle oven uuteen kulttuuriin. Seuraavilla kerroilla Santiagossa käydessäni tapasin hänet uudelleen, ja aina hän toimitti asioita puolestani ja neuvoi tarvittaessa. Ihana ihminen!

Parasta ovat muistot

- Parasta matkoissa ovat muistot. Olen pitänyt matkoillani päiväkirjaa, ja kaikkiaan niitä on kertynyt yli 70. Minulla ei ole televisiota, vaan luen paljon, toisinaan myös matkapäiväkirjojeni ja nautin menneistä hetkistä, Kyllikki Villa kertoo.

- Kohteita valitessani minulla on ollut jonkinlainen toistamispakko, jota buddhalaiset paheksuvat. Olen halunnut käydä uudelleen niissä paikoissa, joissa olen viihtynyt. Esimerkiksi Lissabon, Venetsia ja Afrikka ovat sellaisia. Tietenkin niin tehdessään saattaa myös pettyä. Kahta kertaa ei voi astua samaan virtaan.

Matkustamista Villa ei ole vieläkään jättänyt, mutta pitkien matkojen seilaaminen päättyi hänen osaltaan 75-vuotiaana, kun lihasvoimat eivät enää riittäneet vastustamaan keinunnan aiheuttamaa liikettä.

- Jouduimme ankaraan myrskyyn, ja olin hytissäni kuin räsynukke, aaltojen heiteltävänä. Sillä matkalla myrskyt kolhivat minua enemmän kuin ennen, mutta luut kestivät. Alan ymmärtää ihmisiä, jotka luopuvat työstään. Alan itsekin jo väsyä ja luopua erilaisista asioista, niin vaikeaa kuin se onkin. Vanhuuden merkki lienee sekin, että alttius onnettomuuksille on kasvanut ja olen aiempaa tietoisempi kuolevaisuudestani.

Kolme vuotta Kyllikki Villa on kävellyt sauvojen kanssa.

- Harkitsin jo rollaattorin hankkimista, mutta tyttäreni suositteli kävelysauvoja. Pidän niistä, sillä ne sopivat urheilulliseen tyyliini ja antavat talvikeleillä erinomaisen turvan, jos olen vaarassa liukastua.

- Asuin aiemmin Helsingin Munkkiniemessä, jossa kävin kesäaamuisin uimassa meressä. Se oli todella piristävää ja terapeutista. Nykyään käyn uimahallissa kahdesti viikossa. Yksinäisille vanhuksille suositellaan aina sosiaalisia rientoja ja ryhmiä, mutta minun kaltaiselleni hieman syrjään vetäytyvälle ihmiselle paras sosiaalinen ympäristö on uimahalli. Siellä ei koskaan kuule puhuttavan pahoja tai rumia asioita. Päinvastoin, uimahallissa ihmiset viihtyvät, ja siellä voi seurata, miten lapset nauttivat vedestä yhdessä vanhempiensa tai isovanhempiensa kanssa. Se on aitiopaikka pysyä elämänsyrjässä kiinni.

Eija Mäkinen
toimittaja@taivaannapa.net